

PROTESTÁNS
NÉPISKOLAI LAP.

A debreczeni-, alsószabolcs-hajduvidéki, debreczenegyházmegyei tanítóegyletek közlönye.

Megjelen hetenkint: szombaton.

Előfizetési árak:

Egy évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Előfizetési és hirdetési díjak a kiadóhivatalhoz KUTASI IMRE nyomdájába czimzendők.

A lap szellemi és „Nyilletteret illető“ részét érdeklő minden közlemény a szerkesztőséghez (Kutasi Imre nyomdája) intézendők.

Bérmentetlen levelek nem fogadtatnak el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

Gyermek s hazafias dalok tanítása a népiskolában.

Talán semmi sincs, ami az ártatlan gyermeki szív érzéseit inkább működésbe hozná, mint a szép ének, vagy a vidám dal. A természet oltotta a gyermeki kebelbe, hogy e két dolog iránt folyékony legyen; hiszen már a bölcsőben fekvő csecsemő, aki pedig még gyenge, magával tehetetlen s kinek értelmét a kised-kor vastag homálya borítja: már mindjárt, életének első hónapjaiban figyel a körülte támadó minden neszre s gyakran tapasztalhatjuk nála, hogy sirását elhagyja azonnal, mihelyest a dajka ajkáról egyegy dalt hall elröppenni; vagy, ha álmából ébreszti fel a dalnak vidám hangja: kicsiny szemeit felnyitva minden figyelmét arra fordítja s nem ritkán végtagjainak gyors mozgatása által árulja el egészen önkénytelenül azon édes örömet, mit szivecskéje a kellemes hangok hallása folytán érez. S hány estvelen dudol az édes anya ajka csendes, altató dalt szeretett gyermekének bölcsője felett mindaddig, míg szive szerelmének szemecskéire a kis angyalok édesen pihentető, boldog álmot hoznak?

S később, midőn a kis „baba“ már megtanult s tud és képes segítség nélkül járni, mikor már használhatja lábait: hányszor lehetünk tanúi, hogy a dal, vagyzene hallásakor tán czra igazgatja gyenge s inogó lábcskáit s kamas társa is van: azzal összefogózva járja, gyermeki egyszerűséggel a tán czot s csapkodja össze a fékezhetetlen öröm miatt lábait és tenyérkéit!

Hányszor kéri a kicsinyek a velök bánó szülőket, vagy dajkákat arra, hogy daloljanak nekik s tanítsák meg őket is egy-egy dalra?! Óh, a gyermekek nagy mesterek a dalok gyorsan való elsajátításában: párszori, előttük történt eldalolás után már birtokukba kerítették, s még akkor is, midőn őket senki sem figyeli, hallja: el-elmulatoznak rajta.

S ki nem érezne nemes, igazi, őszinte örömet akkor, midőn gyermeki csengő hanggal hallja az annyira kedvelt népdalokat előadva; ki nem gyönyörködne a gyermekek dalos játékaikban, vagy melyik szülőnek jutna eszébe gyermekeit a dalolástól eltiltani? Bizonyára ilyen szülő egy sincs, sőt épen ellenkezőleg: a szülők azok, kik kicsinyeiket a dalokra a legbuzgóbban tanítják; mert hiszen ez által kettős élvezetben részesülnek: egyik ugyanis az, midőn látják gyermekeik élénk arcán az öröm kinyomatát akkor, midőn a betanítandó dalt zavartalan figyelemmel hallgatják s elsajátítva nagy

örömmel dalolják azokat, másrészt meg kellemes a szülőknek a visszaemlékezés azokra az eltűnt szép napokra, midőn még ők is a gyermek-kor zavartalan boldogságu kedves idejét élték!

Hogy is mondta a nagy népköltő, Petőfi:

„Gyermek vagyok, gyermek lettem újra!“

Igen, képzeletben mi is gyermekek kéleszünk az ilyen szép kép szemlélésénél; s igen sokszor megessik, hogy a gondtalan gyermeki kornak emlékünke idézése alkalmával vágyva sóhajunk fel: „Bár még most is gyermek volnék!“

S kérdem, ha már a szülei ház: a család fejt ki nagy buzgóságot a gyermekek hangfejlesztése, szépérzékeny körül: ne fejlessze e azt nagyobb tökélyre a népiskola, melynek feladata a család által megkezdett tanulmányokat folytatni, a gyermeki fogékony eszt tökéletesbiteni s a mindennapi munkás élet számára kiképezni!?

Ezt teszi is az iskola az énektanítás által; de hogy a gyermek fogékonyabb legyen a szép, jó és nemes iránt: a tudománynak ezen ágát nagyobb mértékben kell művelnünk s szélesbitenünk a gyermekek s hazafias dalok tanítása által!

Nem akarom pályatársaim által félreértetni, nem azt akarom én ezzel állítani, hogy ez mulhatalatlanul szükséges; de mivel hasznossága kétségtelen: tehát oly iskolákban, hol a tanítónak elég ideje s alkalm van reá, igen rendén való dolognak találom, hogy az ily dalok, versek, dallamának betanítása felkaroltatik. Hiszen az alatt az idő alatt, mit — különösen a falusi iskolákban a növendékeknek az iskola udvarán való játszásra, mulatásra adunk, szebbnél-szebb gyermekdalokat s hazafias verseket taníthatnánk be növendékeinknek s így, az anélkül talán nem is a legjobb módon s haszon nélkül eltöltött időnek kétszeresen meglenne a jutalma s jóeredménye.

Igen, kétszeres eredményt érhetünk el az ily dalok s versek betanítása által; egyik az, hogy tanítványaink hangszerveit fejlesztjük és jó, tisztahangu nemzedéket nevelünk az emberiség számára, — a másik eredmény meg az, hogy a esztetikai érzéküket a szép, jó és igaz iránt nemesbitjük. De, ami ez utóbbit illeti különösen, csak akkor érzük el kitűzött célunkat: a jó eredményt, ha a begyakorlandó dalokat s verseket jól megrostáljuk, megválogatjuk; mert épen olyan hiba volna a gyermekeknek tartalom szegény, vagy épen ledértartalmu dalokat és verseket tanítani, mintha oly darabokat választanánk begyakorlásra, melyeket növendé-

keink kellően felfogni és megérteni képesek nem volnának.

Nem kell tehát mindent felvennünk, inkább érvegyesítsük itt is azt az arany szabályt: „ha keveset tanítunk is, de legyen az a kevés jó s a célnak minden tekintetben megfelelő!”

Ezek után az a kérdés merülhet föl, hogy: megvan ugyan már az anyag, de miként használjuk azt fel, hogy célunkat a lehető legjobb s legrövidebb uton elérjük: az-az, milyen módszert használjunk ezen anyag feldolgozásánál?

Sokan úgy vélekednek, hogy teljesen eleget tettek ebbeli kötelességüknek, ha a dalok, vagy versek szövegét betanították s a dallamot tanítványaik előtt párszor elénekelték, eldudolták! Pedig ezen eljárás téves, mert így nem lehet egy hamar czélt érni, ez nagy kerülő út. Én e tárgyban a következő módszer alapján járok el:

(Itt a helye, hogy megjegyezzem, miszerint az én alább vázolt eljárásom teljesen újítás az ének-tanítás terén, s hogy ez jobb, helyesebb-e az eddig s mostan használt módszernél? — azt az én érdekelt csekélységem megbírálni nincs hivatva, ennek megítélését — s kérem e becses lapban közzétételét — igen tisztelt pályatársaimra bízom!)

1-ször felolvasom növendékeim előtt szószertint a dal szövegét s felolvastatom több tanítvánnyal is;

2-szor a felolvasott s felolvastatott szöveget a tartalom fontosságához képest röviden, vagy behatóbban: hosszasan megmagyarázom, fejtegetem;

3-szor a szöveget előmondás (diktálás) segélyével beemléztetem, begyakoroltatom.

S midőn már így, a szöveget illetőleg készen vagyok, talán hangjegyekkel lekottázom az e célra öt vonallal megvonalozott fekete táblára? Oh nem, ez kivált az alsóbb osztályokban — s szerintem a népiskolában — teljesen szükségtelen. Hagyjuk a hangjegy (kotta) ismeretét a felsőbb iskoláknak, melyeknek célja a népiskolai tanulmányokat annyira bővíteni s új anyaggal szaporítani, hogy felsőbb tanulmányokat hallgató növendékek bizonyos hivatalra, pályára készíttessenek elő, s képeztessenek ki. A népiskolának ugyanis sok feldolgozni s megemésztetni való anyaga van, ha a hangjegy ismeretét fel nem vesszük is a tantárgyak közzé!

Mit teszek tehát, hogy a dallamot betanítsam? Ha nincs hangjegy vonalakkal ellátott táblám, öt vonalat húzok reá krétával, tehát megvonalozom a kívánt módon.

Midőn már ez is készen van leírom a szöveg első szótagját arra a vonalra, vagy vonalközre, melyen az alaphang kezdődik, s e szótagírást mindaddig folytatom, — mindig a kellő helyre írva azokat — míg az egész dálnak végére nem jutok; vagy, ha a szöveg hosszabb, leírom ennek csakbizonyos (első) részét s ha már ezt jól begyakoroltattam dallama szerint, úgy folytatom a további részeket.

Előzőleg szükségképpen megmagyarázom növendékeimnek, hogy az első szótagnál magasabban eső szótagokat fekvésük szerint kissé, vagy még magasabb hangon, az alapszótagon alul esőket pedig mélyebb hangon kell énekelni — a szótagok fekvése mutatván egyszer s mind a hangok közötti távolságot fel és alá, vagyis a hangok állását.

Az így leírt szöveget, — vagy szükség szerint előbb annak első, majd utó részeit elénekelem előttök párszor, s azután énekeltetem velök, pálczával mutatva az énekelendő szótagokat, segítve és igazítva ott hol erre szükség van.

De ezek után azt kérdehetné valamelyik olvasótársam tőlem és méltán, hátha a szövegben a „t” hang helyett „fis,” vagy a „h” hang helyett „b” hangot kell énekelni, vagyis a szöveg kemény, vagy lágy hangnemben van írva, ezt a hangváltozást s különbséget miként adom tudtokra tanítványaimnak?

A felelet igen egyszerű reá, ugyanis a hangot feljebb, vagy lejjebb emelő s nyomó jegyet a keresztet, (#) vagy b-t (b) a szótag elé írom: s megmagyarázom, hogy ezen jegy (#) egy kissé bőviti, a másik jegy (b) pedig szűkíti: alább nyomja a hangot

Volna még egy másik módszer is, de ezt már gyakorlottabb növendékeknél lehet használni; értem t. i. a tanító kezében levő ütemet jelző pálczácska feljebb, vagy lejjebb való legyintése által történendő dal-tanítást. De itt már a tanítótól is nagyobb mértékben megkívánatik az ügyesség, hogy a kellő — a hangok közötti — fokozatot, illetőleg különbséget ütempálczájával jól eltalálja.

Az előbbi mód kezdő éneklő — s feltéve, olvasni tudó növendékekkel szemben már azért is ajánlandóbb, mivel sokkal inkább érzékeltető szemléltető.

Még egy kérdés marad hátra, az t. i. hogy ülve, vagy állva énekeltesünk-e? Azt hiszem, nem kell bővebben fejtegetnem, hogy az ülve éneklés gyermekeknél káros hatással van a hangszervekre, a mellkasra és tüdőre egyaránt. Ezt tudva az ismeretes okokból: bátran ki mondhatjuk, hogy az éneklés, vagy dalolás, (mert lényegében véve a dalolás és éneklés ugyan egy dolog) történjék állva s oly helyzetben, hogy a növendékek össze ne szoruljanak. A száj, illetőleg, az ajak szétnyílása soha se legyen nagyobb, mint a mekkora helyen kisujjunk fogaink között elfér. Továbbá szoktassuk növendékeinket arra, hogy lélekzetet mindig a szótag utána s sohasem előtte vegyenek, mert ellenkező esetben az éneklés szakgatótt lesz; továbbá figyelmeztessük őket, hogy hangjukat, illetőleg torkukat ne erőltessék, mert ez által komolyabb baj is történhetnék hangszervezetükben.

A daltanításhoz szükséges könyvecskékről nincs mit szólnom; annyi van e célra készen, hogy t. pályatársaim válogathatnak bennök; de kiválólag igen szép gyermek-dalokkal találkozunk a Bartalus-féle „Éneklő A-B-C”-ben és Oláh Károly „Gyakorló könyv az énektanításhoz” című művében. Ezek megszerzés végett — (bármely zene-mű kereskedésben kaphatók) bátran ajánlhatom

Ime tisztelt pályatársaim! az ének és daltanításnál a fenn kifejtett módszer szerint járok én el, s hogy e módszert követve teljes sikert értem el eddigelé mindig azt saját tapasztalásomból állithatom. A próba nem árt! Fel tehát a próbára!

Jámbor Lajos.

Miben áll a tornatanítás neveléstani fontossága?

Ha tekintjük azon feladatokat, melyeket úgy népoktatási törvényünk, mint egyh. ker. tantervünk szab a népiskola elé, hogy azokat az ismereteket, melyek a tudomány és művészet haladásával mind inkább szaporodnak — rövid 6 év alatt sajátításuk el tanítványainkkal; arra a rövid meggyőződésre jövünk, hogy az iskola az élet követelményeihez képest: egyre több-több tanulni és tenni valóval kénytelen elhalmozni tanítványait. Éppen ez a túlterhelés okozza, hogy a gyermekeknek legtöbb idejüket ülással kell tölteniök. A gyermekek iskolába 6-12 éves korukig járnak, — tehát abban az időszakban, — melyben a hosszasan ülésből leginkább előfordul nálók a hátcigolyák s ezzel egy-

id jüleg a gerincoszlop elgörbülése. *Kell tehát gondoskodnunk oly eszközről, mely nemcsak az iskoláiban huzamos tartózkodás veszélyeit ellensúlyozza, hanem az egészség fentartását s a testi-erő fejlődését is tevőlegesen előmozdítja. Ez eszköz: a tornázás.*

Már az ókorban elismerték az egyes népek a tolnázás fontosságát, elismerésöknek e mondásban edtak kifejezés: „egészséges testben lakozik ép lélek.“ A rómaiak, különösen a görögök, kiknél a tornázás célja az volt, hogy azáltal az emberi test összhangzó fejlődését előmozdíták. A spártaiaknál, ugy a lelki, mint különösen a testi nevelés az uralkodó törzsre szorítkozott; éppen azért ennek testi erejét, ügyességét s harcoképességét akarták fejleszteni, mert ők nem pógárokat, de hadfiakat, katonákat akartak minden férfiból nevelni. Ez okból mihelyt megszületett a gyermek, megvizsgálták: alkalmas-e az életre, vagy nem, lehet-e remény abhoz, hogy a gyermekből erős testü ember legyen, ha a gyermek nyomorék volt, vagy a fenti reményt a vizsgálókba nem költötte a Taygetos hegy mélységbe lökték (ez nem szép jellemvonás ó rájuk nézve.) Az ép, egészséges gyermekeket hét évig anyai ápolás alá adták, ezután az állam költségén nevelőintézetbe került, hol leginkább a tornázás által gyakorolta magát és szigorú fegyelemhez, egyszerű élethez szoktatott, mely csak akkor végződött, mikor a gyermek 18 éves lett, ekkor, mint ifju, katonai szolgálataba lépett. Hazánkban csak az 1863-ban hozatot a rendszeres tornázás és csak az 1868-iki nép. okt. törvény teszi kötelezett tantárggyá a népiskolákban.

Paedagógusaink korán elismerték a tornázás neveléstani fontosságát, mégis akadnak sokan, kik azt állítják, hogy az a falusi gyermekeknek és általában a leányoknak szükségtelen; azt hozván fel argumentomul, hogy a falusi gyermekeknek felesleges, a leányoknak pedig ártalmas. A következőkben megkísértem kitüntetni az állítások helytelenségét.

I. Első kérdés tehát az „szükséges-e a falusi gyermekeknek a tornázás?“

A falusi gyermekek a szülei háznál sokat dolgoznak s éppen ezért nem szükséges nekik a tornázás, mert folytonos munka őket erősekké teszi — ez az ellenvéleményük állítása.

Igaz ugyan, hogy a falusi-gyermekek már a kis gyermek korban dolgoznak, azt sem lehet elvitatni miként részint a dolgozás, részint pedig a falusi egészséges levegő befolyása által sokkal erősebbek és sokkal jobb színűek, mint a nagy városi gyermekek; de az is igaz, hogy mindazon munkák, melyeket a falusi gyermekek a szülei háznál végeznek csak egyoldalulag fejlesztik a testet, míg ellenben a rendszeres tornázás által a természeteszerű fokozatos fejlődést és képzést érjük el. A tornatanításnál nemcsak az iskoláiban huzamos tartózkodás veszélyeit ellensúlyozzuk, hanem hogy a testi erő fejlődését tevőlegesen előmozdítsuk. Tekintettel legyünk itt is azon módszertani elvre, hogy az egyszerűről az összetettre, könnyebbről a nehezebbre menjünk. Arra kérdésre, milyen gyakorlatokat vegyünk elő a falusi gyermekeknek határozottan azt mondhatjuk: *ügyesítő-gyakorlatokat*, mert mint elismertük a falusi gyermekek erősek, de nem ügyesek, míg a városiak: ügyesek, de nem erősek. Ha a gyermekek korához és erejéhez képest vesszük elő a gyakorlatokat, akkor elérjük azt, hogy erős bátor és egészséges polgárokat nevelünk a hazának. — Már pedig valamely állam annál erősebb, minél erősebb, bátrabb és egészségesebb polgárai vannak. — Miért is irtózzunk ugy tehát egy kis szabad rend és szorgyakorlat elővételeitől, mely által nemcsak tanítványainknak, de magunknak is egy kevés szórakozást szerzünk. Ne feledjük soha: *Összhangzatos képzésben rejlik az erő!* Már ezekből is látszik, hogy nem felesleges, sőt szükséges a tornázás a falusi gyermekeknek is. De ha felesleges volna, miért tette akkor ugy nép. okt. törvényünk, mint egyh. ker. a tornázás tanítását kötelezővé falusi iskoláinkban is?

II, Nagyon tévednek azok is, kik azt mondják, hogy a leányoknak a tornázás ártalmas, mert a leányok teste is ugyanazon természeti törvények szerint fejlődik, mint a gyermekeké. Ha a nőknek nem hivatásuk is katonáskodni és erős munkákat vé-

gezni, de annyival inkább hivatások anyákká lenni s e magasztó hivatás nagyon is igényli azt, hogy a nő teste ép, erős és egészséges legyen. Az már régen elismertetett, hogy csak azon n szülhet ép, erős és egészséges gyermeket, ki maga is bírja három kelléket.

E három kellék birtokába pedig a tornázás által jutnak a nők, még pedig, ha mint gyermek és serdülők tornáznak. A nők gyengébb test-szervezettel bírnak, mint a férfiak, különösen a felső-test: a mell és a vállak náluk igen gyengék, mind a kétőt erősíteni lehet a karizma gyakorlása által. A leányok tornázata álljon: szabad és rend gyakorlatból, társasjátékokból, a karizom erősítése végett a szorgyakorlatokból előlehet venni a kisebb súlyzókat. Kerüljük a katonai gyors mozdulatokat, a szabadgyakorlatoknál hagyjuk el, az erős ugrásokat kar és láb-feszítéseket. A futást, mely által különösen a láb izmait gyakoroljuk, már a kisebb leányoknál is elővehetjük, csak hogy a futás ne legyen oly sebes és ne is tartson oly sokáig, mint a figyermeknél.

A leányok ilyen módjani tornázata főleg a 11—13 évben igen nagy fontossággal bír, ilyenkor ugyanis a leányoknál nem ritkán mutatkozik kedvetlenség a mozgás iránt s e kedvetlenséget főleg célszerűen vezetett tornagyakorlatok által győzhetjük le. Ezen időszak bár nem esik egészen bele a rendes iskolázási időbe, hanem ismételőiskolai tanfolyamba, de azért — különösen az 5 és 6 iskolai évben — ha kivihető az ismételő iskolai tanfolyam első évében is — nagy gonddal kell tornáztatni a leányokat. Hetenként a gyermekek tornázhatnak 2. a leányok 1½ órán.

Ily fontos levén a tornázás a gyermekekre nézve, tanítandó az minden népiskolában és nem szabad azt csafrangnak nevezni, mint az isk. takararékpénztárról mondta e lap egy munkatársa ez-öltt 5—6 évvel és most már díszoklevelet kapott érte. Nép. okt. törvényünk egy nagyon fontos karkövetelménynek tett eleget midőn a tornázást a népiskolákban, mind a fiu, mind a leány-gyermekekre nézve kötelezőleg mondta ki.

Nem rejthetjük el azonban csodálkozásunkat a felett, hogy kevés azon iskolák száma, melyekben a tornázatot tanítanak, a hol tanítják is csak a fiukat gyakorolják; de szabad legyen azon reményt táplálnunk, hogy nem sokára azon népiskolák száma is-sz kevés, melyekben a tornázatot nem tanítatik.

A tornázáshoz nem szükséges nagy tér, télen az iskolákban is lehet végeztetni egy pár gyakorlatot, nyáron pedig az iskola udvarán, vagy ha az nagyon szűk volna, bizonyosan van a községben oly hely, a hol egy pár torna-eszközt felállíthatnánk.

Nem kell idegenkednünk attól a mi már törvényszerint is kötelességünk; jusson eszünkbe Franciaország hol, már a fegyver ösmertetése is be van véve a tornatanítás körébe.

Erkölcileg is nagyhatása van a tornázatnak, ha a fiatal felnőttek tornázatát (már ilyen is van) kilehetne vinni, megmentené az ember a községet a részegeskedés és dözsöléstől.

Csak akarat legyen, igen sokat tehetünk, érdekeltég, akarat s buzgalom nélkül még azt is lehetetlennek találjuk, a mi elöttünk van csak a kezét kell kinyújtani, hogy megfelelő alakot nyerjen!?

Dobó Sándor,

ref. tanító.

A szeghalmi „Simay-kisededóvoda.“

Kitünő írónk s a kisednevelés hathatós pártfogója s szellemi előmozdítója P. Szatmári Károly egy igazán szomorú s megdöbbentő tényt leplezett föl a mi édes magyar hazánk kedves altáldjéről, a „Néptanító Lapja“ 102. 103 számaiban, hogy t. i. „magyarország polgárainak létszáma, de kivált a magyarfajé a helyett, hogy növekednék, évről-évre fogyton-fogy.“

Melyik magyareMBER szívét ne döbbenetén meg e szomorú valóság, különösen most, midőn míg a különböző magyar kultur egyesületek azon munkálkodnak, hogy a nemzeti jellegétől megfosztott magyarfajt fölrázzák enyésző álmából; hogy a kialudott honszerelmet a tudomány fáklyájával ismét felgyujtsák; hogy kivetkőzve a nemzetiségi elfogultságokból, a hazához, —

miudnyájuknak (desanyjához, mely minket sült, táplál, nevel s majd egykor nyugvó porunkat betakarja — mindenki egyformán lángoló szeretettel simuljon, addig a mi kedves alföldünk lakója, a magyarság magva, különösen a kisedded korban fogyton-fogy.

Statisztikai kimutatásokon alapuló szomorú valóság ez.

Nem akarom én a szép magyar-alföld lakóit szüklátkörü- séggel vádolni, de az tény, hogy az itt tömegesen lakó magyar- faj saját fájától levő környezve, inkább hajandó rendithetetlen- sége érzetében, talán egy kissé elbizakodó s megvető gunynyal fogadni azokat az idegen nemzetiségű magyarelles törekvése- ket; azokat tehetetlen mozgólódásoknak, erőtlén s éretlen tü- netéseknek nevezni, — mint figyelmet fordítani arra, hogy val- jon benn, saját fészkeben nem munkálkodik é valami pusztító féreg?

Pedig munkálkodik! A kiseddednevelés elhanyagolása az, mi a magyar fajt a lehető legnagyobb c-apással fenyegeti.

Vannak városok, melyek dicséretes kivételképen tünnek föl s szülőföldi elfogultság vezet engem, midőn azt mondom, hogy a mi községünk Szeghalom is már most eme dicséretes kivételek közé tartozik.

Néh. Simay János s neje Nagy Mária hosszú éveken ke- resztül a legboldogabb házasságban éltek, csupán az hiányzott még boldogságukból, hogy az Isten nem áldotta mag őket gyer- mekkel, ki majd páratlan szorgalommal s kitartással szerzett tetemes vagyonuknak örököse legyen.

S mégis bámulatos volt ama önfeláldozással határos, foly- tonos vagyonszerzési törekvés, mely a megboldogultakat egész életükön keresztül jellemzé; mert hiszen azt értjük, midőn az atya gyermekei számára gyűjt, rakogat, hogy azoknak legalább kétszerezett vagyont hagyjon hátra; de mikor a gyermektelen házastársak is oly páratlan szorgalmat tanúsítanak a vagyongyűj- tésben, mint a megboldogultak tevék, — önkénytelen e kérdés jó ajkunkra, kinek gyűjtik?

A legnemesebb célra, amit csak ember kitűzhet magának, mert ezek, meg ezrek javát s boldogságát mozdítá elő.

A nemes megboldogult még életében több ízben jelét adta annak, hogy mennyire szereti a kis gyermekeket. Szegény roko- nainak gyermekeit még kisedded korokban magához vette s azokat a leggyöngédebb apai szeretettel nevelgette; kiiskoláztatta őket s midőn nagykorúságukat elérték, a férfit kiházásitá, a leányt pedig férjhez adá, mindkettőt kellő vagyoni állásba helyezve.

Mint már említém is, nagyon szerette a kis gyermekeket s eme szeretet kifolyásának tulajdonítom azon határozatát, hogy ő Szeghalmon tetemes vagyona egyrészéből kiseddedovodát alapít, felajánlva e célra házáat, (a község egyik legdicsesebb épületét) annak átalakítására 10 ezer forintot, fentartására 5 ezer forin- tot, az óvó fizetésére 10 ezer forint tőkét s közel 5 hold jó mi- nőségű földet.

Az ige imé megtestesült!

Ott diszeleg a legszebb téren a Simay házból sok költsé- gen de annál nagyobb gondal s c-innal átalakított „Simay-kis- dedovoda,” mely míg egyrészt fényét, díszét képezi községük- nek, másrészt menhelyet nyújt ingyen, felekezeti különbség nél- kü minden kiseddednek.

Ami a külső átalakítást s belső berendezést illeti, az meg-

felelő a kiseddednevelés legújabbkori vívmányaiak. Az épület kül- alakja feltűnő csinnal lepi meg a szemlélőt s belső berendezése, az egészen impozans. Közvetlen a bejáratnál van egy csinos kis előszoba, melyből egy üveg ajtón ki az udvarra, egymásikon pe- dig az öltő öbe lehet jutni. Az öltöző szobától balra van a nagy tágas játszó terem, mely képekkel s festményekkel gazdagon fel van díszítve; ettől ismét balra van a munka terem, mely dusan be van rendezve a kiseddedneveléshez szükséges taneszközökkel, butorokkal s tárgyakkal; ebből ismét egy üveg ajtó nyílik az alyó szobába, melyben pár ruganyos, alacson ma racz van az alyó gyermekek számára; ebből ismét egy téres gang-szobába ju- tunk, mely üveg falakkal s ajtókkal van ellátva; ez be az ud- varra nyílik s szintén játszó helyiségnek van szánuva.

Az óvó lakása egy fedél alatt van az ovodával, de ez egészen külön lakosztályt képez, külön udvarral s roppant veteményes kerttel.

A nagy kiterjedésű udvar még most pusztán áll, de bizton reméljük, hogy néhány év múlva zöldelő, lombos fák fogják hi- vogatni hős árnyékukba a futkározó kis gyermekeket.

A megboldogult még ezen kívülszámos alapítvánnyal tette áldottá örökké fenmaradandó nevét; ösmerjük a debreczeni Simay alapítványt, a szeghalmi orgonistai fizetés-tőkét s ezeken kívül a község szegényei s az egyház árvái számára tett nemes ember- baráti adományait; de én mindezeknél legáldásosabbnak tartom a kiseddedovodát s megmondom, hogy miért.

Mi történt ezelőtt különösen a szegényebb osztályhoz tar- tozó kiseddedekkel és pedig kivált képen a nyári időszakban?

Imé egy példa:

Egy szegény napszámos embernek van három gyermeke; egy már iskolás, de a másik kettő még soká lesz az. A minden- napi kenyér megszerzésének gondja elszoitja a házastársakat a házi tüzhelytől, a ferj beáll takarónak s övét egy hétben egy- szer ha látja. A nő is munkát keres, mert ha tétlenül ülne ott- hon, nemcsak ő, de gyermekei is hamar megéheznének. Elmegy napszámba s a már iskolás gyermeknek meghagyja, hogy kéréd- zék el tanítójától arra az időre míg ő oda lesz s vigyázzon ott- hon maradt kis testvéreire, kiket nagyon bajos volna magával elvinni.

Az indokot el kell fogadni a tanítónak s elereszti tanítvá- nyát. Most már képzeljük el azt a helyzetet, a mibe azok a kis gyermekek otthon jutottak.

„Vak vezet a világtalant.”

Az iskolás egy darabig csak eldédelgeti kis testvéreit, de felébredvén benne a gyermeki élénk tevékenységi hajlam, vagy ott hagyja a rábizottakat, s magához való játszótársakat keres, vagy oly játékokat kezd az apróbbakkal, mely a leggyakrabban orr- betöréssel, könnyü testi sérüléssel s néha még nagyobb vesze- delemmel végződhetik.

Hiszem arra is volt már eset, hogy az így otthon hagyott kis gyermekek kifogyva mindenféle játékból, utójára disznóölös- dít kezdtek játszani.

A nagobbik előkeresvén az apja disznóölő éles kését, mint hentes megölte kis testvérét, mint a malacot szokás, csupán játékból; s hogy ebből mily nagy családi dráma fejlődött ki, az talán miudnyájuk előtt ismeretes.

TÁRZA

A NŐ MINT A NEVELÉS TÁRGYA.

Írta: Fludorovics János.

(Folytatás.)

F i a t a l k o r.

A fiatal kort állítottuk fel a nő szoro an vett nevelésének utolsó időszakul s ez azon kor, melynek fejtegetésénél leginkább érezzük a mának elé szabott feladat megoldásának nehézségét. Egy leány áll itt előttünk aki többé már nem gyermek s nekünk mégis a vele való foglalkozásunkkor legfőbb kötelességünk oda- hatni, hogy vele épen e változást alig, vagy legalább mennél később vétessük észre. Ezen kor az, midőn nevelési működés- sünkre annak szerencsés befejezése által föl kell tennünk a ko- ronát s e törekvésünknel egy nagyon is veszélyes akadálytal találjuk magunkat szemben. Ez azon ábrándvilág, mely e korrall rendszeren jár s melytől ha nem tudjuk megóvni kellőleg gondos- kodásunk tárgyát, kárba veszett minden fáradságunk s haszta- lan forgácsoltuk szét minden erőnkét. A fiatal lányok hasonlóak a májusi növényekhez: nekik is épen úgy mint ezeknek minden óra egy nap és minden nap egy hónap, ennyire termékenyítők és érlelők ebben az időszakban az órák és a napok. A termé-

szet haladása nem lassu és nagyon is észrevehető ekkor; a még alig bimbós bokor egy éjjel leveleket és virágokat hajt, a még serdülő leányka egy napon, hogy úgy mondjuk, bizonyos tekintet hatása alatt a fiatal leány csakhamar menyasszony lesz. Minden anya bizonyos megdöbbenéssel, kevélységgel és félelemmel szem- léli ezen változást, mely leányában naponkint újabb és újabb leányt mutat be, gyöngédségét tiszteletteljes vonzalommal ala- kitja át; minden atya bizonyos fájdalommal gondol arra, hogy az elválás percze közeledik, oly gyorsan siet, hogy már itt van.*)

A fiatal kortól a házasságig már csak egy lépés van hátra; csak hogy míg ezt megteszi a nő, mennyi kísértésnek, mennyi szenvedésnek van kitéve. Az idő előtti ábrándos szerelem hány- szor vezette már a szegény fiatal nőt a csúdlódás oly nehéz és sikamlós útjára. E veszélylyel szemben az okos anya nem haboz- hat s két teendő áll előtte, hogy leányát a megsemmisülés egyre fenyegető csapástól megmenthesse. Ha a leányban feltámad a szenvedély, korlátozza azt az anya s adjon helyes irányt neki, szóval világosítsa fel leányát, de másrészt ne mulasztja el őt a hű ábrándozástól komoly tanulmányok által is elvonni.

Világosítsa fel az anya leányát, mondók mielőtt az szenve- délyeinek mértéktelen fokozódása által a család útjára téved- hetne. Óh bár minden anya kellőleg fölfogná e legszentebb köte- lességének nagy horderejét. Mert végre is, mi más a nő legfőbb

*) Legouvé: A nők erk. tört. 73. l.

És a ki dedóvoda mindezekről megóvja a kis gyermekiteket. Nem kell többé a szülőknek elfogni gyermekeiket az iskolától, hogy azok, otthon maradt kis testvéreikre felügyeljenek, mert felügyel rájuk ezentúl egy gondosabb kéz, mely mint ör-angyal lebeg a fejledező kisdéd fölött s mely megadja gyönges testének a tervszerű fejlesztést s ébredező lelkének a megkíván-
tató tápszert.

A megnyitás a múlt év. decz 1-én történt, minden nagyobb pompa s megnyitási ünnepély nélkül. Csendesén, titokban kezdte meg működését, mint a nagy természet, midőn a nap jótekonny meleg fejledezésre indítja titkos erőit.

A múlt napokban látogattam meg. Folyt a vidám játék a nagy játszóteremben; az óvá bácsi (Dapsy Kálmán volt losonczy kitűnő képzettségű szakférfi) hegedült s azok a kis apróságok olyan lelkesen daloltak hozzá.

Midőn a megboldogult alapító élet nagyságu arczépére néztem, szemeiből a boldog meglegegedés sugárzását véltem látni. Szeghalom, 1886. január 11-én.

Bencze József
ev. ref. tanító.

Utóhangok „A tanyai iskola és tanítója” cikkhez.

E lapok múlt évi 48. és 49-ik számaiban „A tanyai (pusztai) iskola és tanítója” címmel megjelent dolgozatot volt szerencsém üdvözölhetni. 48. és 49! Mily szeszélyes játéka a sorsnak! Ugyaoazon számok, melyek hajdan világrendítő eseményekkel gazdagíták édes hazánk történelmi lapjait, másfelől pedig sötét sirt készítenek a névtelen félistenek befogadására. 48. és 49! Együtt az élet és a halál! Tehát — mondom — mily szeszélyes játéka a sorsnak, hogy most, annyi évek után, egy este bimbójában levő tanügyi szaklapban — még pedig annak épen 48. és 49 ik számaiban — fenti címmel jelenik meg valami „jámborság”, melyre csakélységem hívatta érzi magát egy pár észrevételt kockáztatni. — Ime tehát a beköszöntő! De nehogy félreértessem! Mindjárt a dolog elején kinyilatkoztatom, hogy nagyon is tisztelt, kartársaiért szavát felemelő... és a többi... cikkhez úrral nem óhajtok hadilábra kelni; s ezek szerint semmiféle polemikát kezdeni. Egyéni nézetemet elmondva a dolog érdeme felett — provocáltatni hajlandó nem leszek.

A kérdéses cikk — mint e lapok t. olvasói is tudják — két részben jelent meg. Én is megtartva a cikk menetét, óhajtok egy pár észrevételt tenni.

Hogy a cikk mindjárt hideg borzadálylyal kezdődik, hogy mivel a tanyai tanító, tanyai: eo ipso szegény(?); hogy az ilyet szá-nalmas mosolylyal fogadják még városi kollegái is(?); (nota bene: régi „Üstökös” száma szerint collega = rugott bornyú); hogy a tanyai tanító csaknem megvetett és lenézett(?) (nem tudom, melyik kasztrendszert szerint osztályozza cikkíró ur a tanítókat?) stb. ennek méltatására, — azt hiszem — nem kell commentár. Ehez csak egy én és egy éni felfogás szükséges. — De már engedjen meg, ha azon állítását: „miszerint ma, — a z Őn szerint is oly nagy műveltségi niveau n

hivatása, mint az, hogy jó feleség és gondos családanya vájíék belőle. Boldog azon leány, kit anyja annak idején kellőleg megismertetet a nemes és legkomolyabb feladatával. Az anya hivatása ezt tenni, mert e tárgyról könnyebben szólhat leányával, mint bárki más, mint akár maga az atya.

Csak az anya van jogosítva ellenőrizni leánya szerelmét s az okos anya beszélgetésében leányával nem kerüli szándékosan a szerelem szót, mint nem létezőt, nem is átkozza el azt, mint minden rossznak kutfejét, hanem bemutatja azt a maga vonásai-ban, vagyis mint a nemes lélek tulajdonát, mint minden szép és jó örök forrását. Ha észreveszi, hogy leánya már foglya e leg-szentebb érzelmeknek, nem itéli ezért el őt, hanem törekedni fog benne a szenvedélyt mennél nemesebbé, mennél magasztosabbá tenni. Ha egyszer átlátja a fiatal leány, hogy ezen isteni érze-lemnek legnagyobb ellensége a szeszélyeskedés, mely annak ne-vével takarózik; ha átlátja, hogy oly drága kincs az, mely azt elakarja fogadni, tisztának kell lenni, mint egy szentségnek s magasztosnak mint egy templomnak: ne féltsük őt, fenséges esz-ménye már szépsége által is megmenyi mindattól, a mi e szent szenvedély álarczát viseli: a ki az istent ismeri, az nem imád bálványokat*)

Hogy pedig a hiu ábrándozás mennél nehezebben férhessen a fiatal nő szívéhez s mennél kevesebb időt fordithassou a szo-

*) Legouvé: A nők erk. története 74. l.

álló XIX-ik században — léteznék olyan — bármily jellegű iskola, melynek tantermét a tanító hálószobául használja, — mondom ezt, — engedjen meg — ha feltétlenül nem írom alá. Hiszen kérem ez rettenetesebb volna ma az ázsiai állapotnál!?

A mit a tantervről ír cikkíró ur, elhiszem neki, mert fel-teszem, hogy emez állításit a statisztika megdönthetlen adatai alapján állítá össze. Itt csakis azon utómegjegyzésem van, hogy azon statisztika igen hiányos lehetett. — Sokkal merészebb azon állítása, hogy t. i.: „ritka azon eset, hogy az egy-ház... stb... vagy a község... stb. évi meg-határozott összegű segélyben részesitené az erre annyira érdemes s feltéve kellőleg képzett tanyaitanítókat... stb. Az erre bátor-kodott megjegyzésemet (előzőleg?) illetőleg egy közmondást bo-csátok előre röppentyű gyanánt: „Szólj igazat, betörök a fejed.” Már én nem bánom, de csak ezért is megmondom ép most fel-ötlött gondolatomat! Ez pedig az, hogy t. i.: cikkíró ur, — fel-teszem — hogy tanügyi lapokat, sőt az ingyen „Néptanítók Lap-ját” sem szokta el — vagy legalább figyelmesen — olvasni. — Mert hiszen nincs az a pályázati hirdetés, (még segédtanítói ál-lomásokra is) — melynek szövegében ott ne volna: „Mind-azon okleveles néptanítók... stb... Ezen állomásra csak okleveles, — ritkán képezde végzett — néptanítók pályázhatnak... stb.” Mit ért hát t. cikkíró ez alatt: „kellőleg képzett” azt nem értem.

Tovább menve azonban, találjuk: „S ha visszapil-lantunk csak a közelmúlt... stb. Én Istenem! Mindég csak az a visszapillantás! Mikor még az öreg rák is előretörésre tanítja ifju nemzedékét! Avagy miért nem olvassuk azt, hogy 100 v. 200 évvel ezelőtt milyenek voltak az orvosok, jegyzők, ügyvédek és a jó ég tudná még, hogy miféle foglaló-zásu emberek. Vagy a történelem nem emlékszik részeges avagy tudatlan tábabíróra, hadvezérre, királyra, sőt még a középkor legnagyobb fejedelmé, a pápák élettörténete olvasása közben is mily borzasztó jelenetekre találunk?

Kérdem tehát: „Quousque tandem...?” Ugyan miért háborgatják némelyek a. oly rég kiszzenvedett szegény nép-tanítókat? Hát oly nagy volt vétkük, hogy a kérlelhetlen utókor kicsinye nagyja jogosítva van emlékükre szüntelen és szü-ntelen csak sárt dobni? És épen azok, a kik nyomdokaikba lépnek? Én is hódolok azelvnek: „In medicina bilae vultus ensae recidendum est, ne pars sincera tra-hatur.” (Gyógyíthatlan seb, karddal vágandó ki... stb.) De azért kérdem: mennyiben mozdította elő jelen cikk a népneve-lés ügyét? Mi jó és hasznos tanácsokat és utbaigazításokat, minő elveket és gyakorlati utmutatásokat adott e pálya harczoainak? A minthogy egy tanügyi szaklapban megjelent közleménytől jog-gal várhatná az olvasó!*) — — — — —

*) Az eszmék tisztázása előttem első dolog lévén, a tanító urak dol-gozatait sőt polemikus közleményeit is készséggel kiadom, de a „dorongo-lást” meg nem engedem sem magamnak sem másnak. E cikket kiadtam az írójára való tekintetből, bár látom, hogy részben tárgyaltan. Meg fog arra felelni a hivatolt cikk írója, annyival is inkább, mert, ezen mostani cikk írója — félreértette Szerk.

katlan érzelmek föötti tépelődésre: foglalkoztassuk őt komoly tudományokkal. S e pont ismét olyan, mely a szülék körültekin-tését a legfőbb fokban megkivánja. Fájdalom, még a legelőke-lőbb körökben sem tudják sokszor, hogy mit kell és mit jó ta-nulnia fiatal leánynak, annál kevésbbé azt, hogy mit jó tudnia anank. Mai napság a fiatal leányokat nem magukért, lelkük ki-képzéseért, tudomány vagy a művészet megkedveltetéseért ta-nítják, hanem látszatért, mások véleményének kiérdemlé-eért, mondja főnebb idézett művében egy kitűnő francia író.

Véleményünk szerint leányaink tanulmányainak megválasz-tásánál a gyakorlati cél mellett első sorban azok képességére is tekintettel kellene lenni. Ma napság divattá vált a férjhez menendő leánynál főleg azt keresni: zongorázik-e, énekel-e, beszéle idegen nyelvet? Távol legyen tőlünk, hogy e szép és jó dolgok fölött pálczát akarnánk törni, csak a gyakorlati életre, az ő értékökre óhajtjuk azokat teszállítani.

A mi a zongorázást illeti, nem minden leánynak van ze-:re képessége, s hányszor megtörének mégis, hogy az ily szerencsétlen teremtést egész nap gyötrik a zeneszerszámokkal csak azért, mert félnek a szülék, hogy nem számittatnak a művelt osztályhoz, ha leányaik nem tudnak zongorázni. Hason-lókép van az énekléssel. S vajjon e sok idő- és pénzpazarlás-nak, mely utóbb is eredménytelenséggel végződik, van-e, lehet-e gyakorlati haszna? Ha a nő férjhez megy és anya lesz, eszébe sem jut többé zene és ének, e némul mint a madárka a bo-

Elvonult azonban a mennydörgés . . . Már csak a távolból hallat-zik egy-két tompa moraj . . . Aztán fényes pompájában jelen meg az ég óriás fénypontja s mosolyogva süt a szegény földre.

Ily mosolyt küld cikkíró ur is a szegény tanyai tanítók felé! Ne féljete! — ugy mond — mert — „érdekében öröme st szölok, kik (és nem ki?) erre valóban érdekesek stb. Képzetelem előmbé varázsolja azt az éltető, párfogói mosolyt! De hajh! rögtön következik a hideg zuhany! . . . Itt a kődobálás . . . Előttém ismét egy kép: a nemes harag villámaitól beáryékoltan! Boldog szegény tanyai tanító, ha árva fejed eme + természetü villámokkal szemben — jegyút sugároz . . . Mert hiszen kellőleg csak képesítve, vagy talán a természettanból is? — — — — —
S ezzel vége volna a cikk első része méltatásának. — A következő s egyszersmind befejező része a közleménynek már aztán kell, hogy minden kételyt kizáró statisztikai alapról vette légyen eredetét! — Mert, hogy oly borzasztó előéletű emberek, mint a minők ott elsorolvák, — plane választás után — hogyan lehetnek néptanítókká: statisztika nélkül a phantasiának snperlatívusi, non plus ultrá-jává válnék! — Hogy ezek után mit is tanítanak, sőt a múlt és az azt megelőzőt századokban, hogy mit ha hogyan tanítottak általában véve: az már igen is sokszor, elcsépeit szalma; a mit a többek között megtalál cikkíró — a még idáig nem igen volt alkalma ezekben buvárkodni: Dr. Kiss Áron „Nevelés és oktatásügy történetében. Ajánlom becses figyelmébe!

Ezek után még egy megjegyzést vagyok báter koczkáztatni. Lehet azonban, hogy én nem jól vagyok informálva. Ugyanis cikkíró szerint: „Ilyen volt a helyzet ez előtt csak kevéssel is, és ilyen most is igen sok helyen a tanyai iskoláknál.“ Erre vonatkozó megjegyzésem pedig: én úgy gondolom, hogy a tanyai tanítóság, vagyis a tanyai tanítói állomások felállítása nem lehet özönvíz előtti; sőt ezt a nevelés és oktatásügy legújabb haladásaként kell üdvözölnünk. Ha ez áll: akkor nem épen hizelgő lehet cikkező fennti állítása a nevelésügyért oly igen lelkesítő közoktatásügyi miniszter urra nézve.

Minden önértékes anyai kartársaim nevében, egyszersmindenkorra nemes indignációval utasítom tehát vissza emez nem helyes elmefuttatását . . . „de biztat a remény, hogy eljő az idő, . . . hogy a külterületi tanítóság elérí az t magaslato, a hol az alaposan képzett tanító fogalma kezdődik. Tehát csak kezdődik? —

Hogy melyek azok a miseriák, — melyek ellen általánosságban, de különösen a tanyai iskoláknál — nemcsak a szegény tanyai tanítóknak — de a nevelésügy minden nemesen gondolkozó bajnokának vállalva küzdeni kell — csekélységemtől kitelhetőleg a lapok t. szerkesztője engedelmével rövid időn a nyilvánosság elé hozni megkísérlem. — Addig is jó egészséget mindnyájunknak!

1886. január 14.

Ohat-Telekház.

korban, ha már felépítette kicsiny fészket. Ott, hol idő, vagyoni helyzet, képesség meg vannak, ám képeztelessék a leányka dalban, zenében, de ne legyen általános betegsége a csládi életnek a zongora.

A mi a francia nyelvet illeti, a tapasztalás azt mutatja, hogy a nyelv tanulása többnyire oly felületes, hogy száz leány közül őt alig éri el a teljes sikert. Már pedig azért, hogy néhány szót francziául gagyogni tudjunk, csakugyan nem érdemes évekig kínozni magunkat, mikor a drága időt jobban is felhasználhatnók. Itt is a mellett maradunk, a mit a zenéről mondtunk, hogy t. i. kiknek képességük van úgy szellemileg mint anyagilag idegen nyelveket tanulni, ám tegyék ezt, de sohasem az anyanyelv háttérbe szorításával.

Még a rajzolás az, mely nézetünk szerint a nő izlését és szépérzékét legjobban kifejti és neveli. E művészet gyakorlati már azért is kívánatos, mert lényeges befolyással van a nő öltözkészére, a csinra, az aranyosságára, kivált ha olyan tanító kezeli, ki szellemmel, lélekkel fogja fel annak jelentőségét. Midőn azonban e fontos tárgyat a leányoknak melegen ajánljuk, nem szégyeljük kimordani, hogy a nő becséből épen nem vesz azért, hogy rajzolni nem tud, vagy nem tanult.

Ennyit a szép művészetről. Hogy a tudományágak közül melyeket szükséges a fiatal nőnek tanulnia, felfogásunk szerint teljesen a körülményektől függ. A ki jó házi nőt akar nevelni leányából, bölcsen teszi, ha csak arra taníttatja őt, a mit egy

Szemle.

(Iskolai Szemle. — A múlt év. — Predikáljon e a tanító? — Napdij és fuvar Helyes büntetés. — Tanügyi Lapok. Hol van a közöny klasszikus földje? — Népiskolai Tanügy. — A bölcsészet a tanító képzésében. — A szakfelügyelet. Népiskolák igazgatója.)

Uj alakban és uj címmel jött meg Csúgóól a már 6-ik évét élő „Népiskolai Szemle“, melynek uj neve: „Iskolai Szemle.“ Szerkesztője Adorján Miklós. Megjelenik havonta egyszer.

A szerkesztői nyilatkozat után egy cikkben visszaté- kintés tétetik a múlt év nevezetesebb tanügyi eseményeire.

Fontos esemény a kultuszminiszter jelentése 1884-ről, mely — cikkíró szerint — azt mutatja, hogy közoktatásügyünk év-ről-évre, fokozatosabb mértékben s rohamosabban javul . . . (És miért mondja mégis a miniszter ur, hogy nem jó uton járunk? Szerk.)

Nevezetes: a tanítói nyugdíj és gyámalap ügye. Volt 30217 díjazó tag s jótéteményt nyert 2197. — Nevezetesebb események még cikkíró szerint: Az árvaház megnyitása. Trófort sokat emlegetett pozsonyi levele, az orsz. kiállítás, az erdélyi közművelődési egyesület működése. A tanítók árvaházának alapítókéje 33 254 frt 52 kr. Az „Eötvös-sála p“ 56 tanítói családot segélyezett 3300 forinttal.

„Az ev. ref. tanítók és a templomi szószék“ című cikkében egy tanító tiltakozik azon szokás ellen, hogy a lelkészek a tanítókat predikálni küldik. A zsinati törvény 99 §-a szerint a tanítók csak akkor bizhatók meg e tiszttel ha hittanszaki folyamat végezték, — de rendkívüli esetben más képzettségű tanító is olvashat fel predikációt, azon könyvből, melyet a lelkész kijelölt.

A cikk írója kimutatja a rendkívüli esetek gyakoriságát és a terhet, mely ennek következtében a tanítókra háramol.

„Meg kell a tanítót hagyni az iskolában, a szószék egyedül és kizárólag legyen a lelkészé.“

Ezt kívánja a munkafelosztás is stb.

Közli a csurgói járási népnevelési egyesület decz. 20-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvét, Somogy megye közigazg. bizottságának azon határozatát, mely szerint „Gyöngyös-mellék“ község bírása 2 frt 30 kr. erejéig lett megbüntetve, a miért Sós Lajos tanítótól megtagadta a napdijt és fuvar. A tárczában adja Hotvát-Szlavonország megerendezését. Van lapszemléje és egyes rovat.

*

A szabadkai „Tanügyi Lapok“-ban Szabadka ugy van feltüntetve, mint „a közöny klasszikus termőföldje.“ Elmondja a közlemény írója, hogy az egyesületi élet minő pangásban van, s mily közöny van a tanügy iránt is. Hja „Némó“ ur, ilyen panaszszal más városban is elő lehetne állani. Hallunk ilyen erélyes fellepésről más helyről is, de . . . ez csak szúr alatt történik, mert hát: „veritas odium parit“, a mi magyarul: „szólj igazat, — betörök a fejed.“

A szabadkai tanítói-járási kör gyűlésének befolyását feltün-

művelt nőnek tudnia okvetlenül szükséges. — Nézetünk szerint sokkal többet ér az olyan feleség, ki jó házinő és gondos családanya kellekeit egyesíti magában, mint a ki a legaprólékosabb részletekig ismeri pl. a világtörténelem minden egyes szakát.

Egyet ne hagyjunk soha számításon kívül nevelési működésünk közben, — az életet. Legokosabban tesz azon szülő, ki leányát első sorban és mindenek fölött az életnek neveli, azon életnek, mely az emberi viszonyok és érdekek összessége gyanánt vesz körül e földön való vándorlásunk ideje alatt, s mely nehéz küzdelmeket készít e ő a gyöngye nő számára is. És ez az élet, nap és éj, igazság és hazugság, való és látszat, komolyság és tréfa, öröm és fájdalom, háboru és béke, eszköz és cél, ok és okozat, jog és jogtalanság: ez minden és semmi, kívánatos és megvetésre méltó, nagybecsű vagyon és száználmas teher, paradicsom, melyben földi boldogságunk virágozik, vagy pokol, melyben szenvedünk, pusztaság, melyben magányosan haladunk, vagy tenger, melyen reményeinknek, vágyainknak, sikerreinknek megrakott hajói találkoznak. Ebbe az életbe lép be leányunk, elhagyván az atyai házat s vajmi boldog a nő, ki ez életre jó eleve elő lett készítve, meg lett edzve.

(Végső köv.)

tető cikk után a Krónika rovat zárja be a szép n kiállított és sok buzgalommal összeállított lapot.

*

A „Népiszkolai Tanügy“ első cikkében „A nevelés és az általános tanítástani oktatás módszere“ ről szól Schultze Imre. A képezdében a cikk írója szerint el kell sajátítani a tanítójelölteknek azon irányelveket, melyek a nevelés és tanítás nehézségében szem előtt tartandók; — továbbá öntökéletesbülésre kell őket képesíteni testi, értelmi és erkölcsi szempontból. Tárgyalja: a nevelés- és tanítástani oktatásának fontosságát a képezdében kimondja, hogy lélektani alapra kell helyezkedni. A mennyi meretre a leendő tanítónak a bölcsészettől szüksége van, azzal el kell látni (materialismus, egoismus, pletismus, rationalismus), mert a nélkül kibocsátani az intézetből lelkiismeretlenség.

Cikkíró szerint nem helyes előbb az ált. tanítástani előadást csak aztán a részletest. Ezt nem kívánja az okszerű tanítás. A jeles cikk megérdemelné, hogy megfigyeljék a tanárok.

A természetrajz oktatásának történelmi vázlata után „A szakfelügyelet rendezéséről“ írt tanulmány folytatódik. Cikkíró kívánja, hogy a néptanítók legyenek tanfelügyelők s ha kétség merülne fel képzettségük iránt, létesíteni kell képesítő vizsgálatot.

Ismerteti a cikk írója az igazgató tanítói felügyeletet az igazgatói állás szervezetének szükségességét.

Hosszabbnak látszó tanulmány veszi kezdetét benne ily cím alatt: „A tanító működése az iskolán kívül.“ Ez igen nevezetes tárggyal éppen mi is foglalkoztunk, figyelemmel fogjuk kísérni.

HIREK.

— **Főt. Révész Bálint püspök ur** születésének 70-ik évfordulója alkalmával, szép ünnepélyt rendezett szombaton délelőtt a főiskolai tanári kara a kollégium diszterterében. Az ünnepély magán jellegű, kizárólag iskolai ünnepély volt; a főt. püspök ur határozott kívánságára nem tették nyilvánossá, sőt még ahhoz is sok rábeszélés kellett, hogy a tüntetést ilyképen is elfogadja. A főiskola tanárai és teljes számmal megjelent ifjuság a disztertert zsufolásig megtöltötték és a terembe lépő ősz püspököt harsány éljénzéssel fogadták. Először a főiskolai kántus énekelt alkalmi éneket, ezután **Tóth Ferencz** jogakadémiai tanár, az ünnepeltnek hajdani tanuló — később pedig tanártársa a meghatottságtól remegő hangon üdvözölte a testileg öreg, de lelkileg még ma is ifju főpapot. Megható jelenet volt ez, melynek komolyságát és ünnepiességét a szemekben csillogó könnyek csak emelték. A főisk. tanári kara nevében **Csiky Lajos** akadémiai igazgató s a kollégium lelkesze üdvözölte szép beszédben a püspök urat s átnyújtotta neki az ünnepély alkalmával elmondott beszédek, a tanári kar tagjainak névalírását és a **Szabolcska Mihály** hittanhallgató által írt alkalmi költeményt magában foglaló diszes albumot. — Az ifjuság nevében **Illyés Endre** szenior tartott rövid beszédet. A püspök ur az üdvözlő beszédekre hosszabb, költői szépségekben gazdag beszédben válaszolt, — külön-külön reflektálva minden egyes szónok szavaira. Az ékesszólás méze csepegett ajkairól; úgy tetszett nekünk, mintha az elnémulni akaró hattyu búbajos dalát hallottuk volna! Beszédének végeztével gyönyörű imát mondott. Az ünnepélyt, — mely fél 1 órakor ért véget — a kántus fejezte be a „Szózat“ elénekülésével, melyet az egész közönség állva hallgatott végig. — Dél-

ben a „Bika“ szálloda kisebb termében az ünnepelt főpap tiszteletére számos terítékű bankett tartatott, melyet vidám hangulat és pohárköszöntők fűszereztek. Mi is örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy az ünneplők táborához csatlakozzunk s az érdemekben gazdag s köz-tiszteletben álló főpap életének alkonyára a boldogság és megelégedés verőfényét kívánjuk! Az ev. ref. tanügy és tanítók lelkes, rendíthetetlen barátja ő, ki mint főkörményző minden működését odairányítja, hogy a kormányzata alatt álló egyházházkerület tanügye, a modern viszonyoknak megfelelő magaslatra emeltesse. Ő maga is működött a tanügy terén szép ideig, sokkal szebb sikerrel s ev. ref. egyház tanügyi munkasai bizonyára szívből csatlakoznak a szeretett főpapot körüvezett jót kívánók nagy seregéhez.

— **A h.-bőszörményi tanítói-kar** értesülve a fent leírt ünnepélyről még szombaton igen szép jelét adta az agg főpap iránti szeretetének, a midőn egy derék kartárs indítványára sürgöny útján üdvözölte a jubiláló főpapot. A sürgöny szövege a következő.

„Főtiszteletű és méltóságos Révész Bálint püspök urnak Debreczen. Szívünk legmelegebb érzetét, ragaszkodó fiúi bizalmunkat tolmácsoljuk midőn méltóságodnak 70-ik születési napja alkalmából kívánjuk, hogy jó Istenünk hazánk-nak, nemzetünknek, szent vallásunknak, erős oszlopául, sokáig viruló erőben tartsa meg. Mély tisztelettel h.-bőszörményi reform. néptanítótestület.“

A debreczeni tanítói kar nem nyervén semmi értesítést — a valóban mély titokban tartott — ünnepélyről, a legközelebbi kínálkozó alkalmat fogja felhasználni arra, hogy kifejezést adjon határtalan nagyra becsülésének.

— **Hajdumegyei tanügyi viszonyaihoz.** Mult számunkban egy hirt közlénk, a mely a hajdumegyei tanügyre vonatkozik. Szerencsések voltunk ngs. **Kiss József** kir. tanfelügyelő urtól a következő levelet venni ez ügyben: „Beccses lapjának f. január 16-iki számában a hajdumegyei iskoláztatási állapotára vonatkozólag beküldött és kiadott tanfelügyelői havi jelentésre többek által tett megjegyzésre nézve tisztelettel van szerencsém értesíteni a következőkről:

1. A közigazgatási bizottságoknak minden hónapban jelentés tételük arról, hogy az egyes községekben milyen az iskoláztatási állapot, vagyis a tanköteles gyermekek minő számmal járnak iskolába, — tehát az iskoláztatási állapot egyedül csak a 6—12 és 13—15 éves tanköteleseknek iskolába járására vonatkozik.

2. Az elemi és ismétlő iskolákba járók számát a községek előjárói jelentik be a hónapok elején a tanító uraktól átvett kimutatások alapján; — s ezen jelentések képezik az iskoláztatási állapot classifikációját, mely minden hónapban a szerint változik, a mennyivel több vagy kevesebb tanköteles gyermek jár az elemi- és ismétlőiskolákba. Gyakran megtörténik, hogy a hol jeles volt a mult évi december hónapban az iskoláztatási állapot, ott a f. január hónapban már elégséges, vagy éppen rossz le-

end, és viszont megfordítva, mely esetben aztán a községi előjáróság szigorun szoríttatik a tanköteleseknek rendes iskolába járatására.

Nagyon helyesen méltóztatott megjegyezni, hogy az nem a tanításra, hanem a tanköteleseknek a helyi viszonyok szerinti iskolába járására tartozik. A jóakaratu megjegyzést igen szívesen köszönöm, s egyuttal a mi reánk vonatkozó közleményeknek kiadása előtt, szíveskedjék tek. szerkesztő ur velem a szükséges felvilágosításoknak megadása iránt bizodalmasan értekezni, akkor sok félreértés el fog maradni. A fennebb közlöttekben pedig legyen szíves becses lapja legközelebbi számában az illetőknek megnyugtatósa végett közzé tenni annyit, a mennyit szükségesnek tetszik látni.

Többire szíves üdvözltem mellett kitünő tisztelettel maradok

Debreczen, január 20. 1886,

Kiss József,
kir. tanfelügyelő.

= Lapunk iránt az uj év első havában nemes és igen élénk érdeklődés mutatkozik, mely mig egy felől igen-igen jól esik nekünk, kik igen csekély anyagi és erkölcsi elismerés mellett, de mindig szíves készséggel szolgáltuk enek ügyét, — másfelől biztos reményt enged táplálni arra nézve, hogy e lap, — ha bár assan, de mégis eléri azt az időt, midőn valóban azzá nővi ki magát, a mivé lenni a tervezők gondolák. Ugy az anyagi, mint kivált a szellemi gyámolítás kezd élelnebb lenni s ha a debreczeni tanitói kar is megteszi kötelességét, akkor nem lesz okunk aggódni, annyival is inkább, mert a lap életében nem sokára nevezetes változást fogunk eszközölni. Több illetékes tanférfiaval folytatott eszmecseréknék a lapra és némileg az ev. ref. tanügyre is jelentékeny hatással kell lennie.

= A vallás és közoktatási miniszter vala mennyi tanfelügyelő hoz menesztett rendelete. Az 1886-ik évi augusztus havában megtartandó III-ik orsz. tanfőképviseleti tanitógyűlésre az általam 1885. évi május 12-én jóváhagyott szervezeti szabályzat 6 §-a értelmében a következő tételök tüzetnek ki:

1. A népiskolai közegészségügy.
2. Az olvasókönyvek használásának a módja.
3. Az ismétlő oktatás és minő legyen az ismétlő oktatás könyve falun? miző a városokban.
4. A kézügyeségi oktatás célja, anyaga és módszere tekintettel hazánk közgazdaság viszonyaira.
5. A felnőttek oktatása a magyar beszéd elsajátítása érdekében, s végre
6. A természetrajzi oktatás anyaga s módszere a népiskolában kapcsolatban a mezői gazdaság, háziipar és kézi ügyesség gyakorlásával.

Ezen tételöket a kir. tanfelügyelőség tankerületében fennálló tanító egyletekkel (testületekkel) haladék nélkül közölje oly figyelmeztetéssel, hogy a fent hivatkozott §. utolsó kikezdése szerint „azon egyesületek (testületek), melyek az orsz. tanitógyűlés által kiadott tételöknek legalább egy harmadát feldolgozni elmulasztják, azon gyűlésre elvesztik képviseltetési jogukat.

Végre fe:hivom a tanfelügyelőséget, hogy a tanító egyesületek (testületek) által kidolgozott tételöket az illető elnökségtől bekivánván az említett szabályzat 7. §-a értelmében a III-ik nagygyűlést megelőzőleg 2 hóval ide terjessze föl.

= Az Eötvös-alapot gyűjtő és kezelő bizottság Péterffy Sándor elnöklete alatt ülést tartott. A bizottság örömmel vette

tudomá-ul az elnök ama kijelentésé., hogy az Eötvös-alap ügyei anyagi tekintetben nem nem eshetnek kifogás alá, amennyiben a pénztári kimutatás szerint az 1885. évi bevétel 5013 frt 97 kr, 1884. évi maradék 2842 frt 56 kr; — 1885. évi kiadás 5484 frt 64 kr. Marad tehát 2371 frt 84 kr. Elnök jelenti ezután, hogy a zalamegyei általános tanító-testület keszhelyi járásköre egy három tagtól álló, külön Eötvös-alapot gyűjtő bizottságot választott s az erre vonatkozó megállapodásokat a bizottsággal közölte. — A bizottság rövid vita után határozatilag kimondta, hogy az esetre, ha e különválás a zalamegyei általános tanító-testület alapszabályaiiba nem ütközik, kérelmet intéznek a miniszteriumhoz annak kieszközlése iránt, hogy az egyes tanitói egyesületek külön Eötvös-alapot gyűjtő bizottságot választhassanak.

= Gyászhir. Őszinte részvételt vettük a hirt, hogy tanítóképző intézetünk jeles tanárát Kovács Lajos urat és családját súlyos csapás érte. Forrón szeretett kis fia a fél éves Jenő e hó 20-án elhunyt. Temetése 22-ikén d. e. ment végbe nagy részvét mellett. Midőn a korán elhunyt kedves gyermek porainak örök nyugalmat óhajtunk, t. barátunknak szívből kívánunk vigaszt és megnyugvást nemcsak a nyilatkozott közrészvétben, de megmaradt kedves gyermekeiben is!

Szerkesztői üzenet.

Ugy Gy-a urnak. A kiadó hivatalt illetőleg: rendben van minden. A nekem tett ígéretekre számolok.

J-r L-s urnak. A lapokat megkapta? Várom a választ, az ígéreteket. — A lapok az illetőknek el lettek küldve.

M-r P-cz urnak. Legközelebb várom a többit.

A-t J-f urnak. Intézkedtem.

P-o I-s urnak. M. Tr. „A lap sem szemétdomb, hova minden piszkot, szemetet ki lehet önteni!“ Igy ir ön és én aláírom. Csak hogy kegyed ám téved. Mi nem szoktunk oly vastag tévedésbe esni. Hogy az utcazi csíny miatt keményen elvert gyermek tanitójának — elvből — megróvtuk, nem tapintatos eljárását, az nem zárja ki azt, hogy a depr. tanitókat általában kitünőknek ne mondassuk. De meg az a bizonyos tanító csak esküdt felügyelő és köztanító, a ki nem tartozik a debreczeni tanitói karhoz, mert hiszen csak 2 évig élvezheti a tanitóság utján nyújtott jótétemény, a mi elég nagy idő különben, mert az ily ideigl. tanitók, minden előleges gyakorlati ismeret nélkül, a legtöbbször csak egy évre terjedő tanitóskodási idő alatt experimentálnak a gyermekekkel a nevelésügy hátrányára. Ez a megróvott tanító különben, K. I. minta isk. tanító ur állítása szerint a legkitünőbb erő a hasonlón alkalmazottak közt s ez birt arra, hogy beszüntessünk mindenféle további eljárást, holott az a megvert gyermek a szerkesztő édes testvérének fia, ki első kitünő az osztályában. — A lap kiállítására nézve teljesen igazat adunk önnök. Ha majd annyi előfizetőnk lesz, a mennyit ön lenni gondol, akkor „az uj kalapot teszi fel“ a kiadó, de biz addig csak az ócska kalappal köszönünk, ámbár igyekvés tárgya a csinoság és tisztaság. Az a két apróság, melyben megbotlani tetszik, azért volt közölve a többivel együtt, hogy olvasóink meggyőződjenek arról, hogy a modern gyermekek ferde nevelésének, milyen ostoba eredményét mutatják fel a lapok. Ezt voltunk szerencsések kétszer is megjegyezni. Mind ez cikkének közlését fölössé teszi; határozottan kifejezett óhajának eléget nem tehetünk, más irányban kérve kétségtelenül jeles tollát felhasználni e lap számára. Az érdeklődést nagyon köszönjük.

M-y K-ly urnak. Kliséit akarok hozzá szerezni minden áron. Próbálták kiszedni s nem lehet. Megcsináltatások drága volna, de azt hiszem megtudhatom szerezni.

P-p A-I urnak Vsz. A kívánt számot okvetlenül elküldtem a mostanival. Hát a vészítőiek nem kóstitolnak bele a szellemi támogatásba. — Szíves üdvözlötet neked és a tiszteletes urnak.

Felelős szerkesztő: Szombathy János.

Kiadótu'ajdonos Kutasi Imre.